

Розділ IV

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-426-441

УДК 343.3; 343.4; 344; 341.6

Н. Р. МАЛИШЕВА,
доктор юридичних наук,
професор, академік НАПрН України*
ORCID: 0000-0001-6630-227X

МІЖНАРОДНИЙ КОМПЕНСАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ СПРЯМУВАННЯ ЗАМОРОЖЕНИХ РОСІЙСЬКИХ АКТИВІВ НА КОРИСТЬ УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ, ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

У статті з позицій чинних норм міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права і національних правових систем деяких держав аналізуються можливості створення та реалізації компенсаційного механізму для конфіскації заморожених активів підсанкційних фізичних та юридичних осіб російської федерації, а також резервів центробанку росії з їх наступним спрямуванням на користь України. Досліджуються законодавчі кроки на цьому шляху, здійснювані окремими державами, які мають відповідні заарештовані активи, а також заходи, які вживаються Євросоюзом та іншими європейськими та міжнародними структурами для конфіскації цих активів. На основі аналізу доктринальних і нормативних джерел висувуються пропозиції щодо правових заходів, які доцільно здійснити для вирішення цього важливого для України питання.

* **Malysheva Nataliia**, Doctor of Juridical Sciences, Full Professor, Academician of the NALS of Ukraine

Ключові слова: агресія росії проти України, заморожені активи російської федерації, підсанкційні російські олігархи, резерви центробанку рф, конфіскація, міжнародний компенсаційний механізм, передача конфіскованих російських активів України.

Malysheva Nataliia. International compensation mechanism for transferring frozen russian assets to Ukraine: possibilities of creation, legal problems and ways to overcome them

The article analyzes the possibilities of creating and implementing a compensation mechanism for confiscation of frozen assets of sanctioned individuals and legal entities of the russian federation, as well as the reserves of the central bank of russia, and transferring them to Ukraine from the standpoint of the current norms of international human rights law, international humanitarian law and national legislation of appropriate States. The author examines the legislative steps in this direction taken by states that have the relevant seized assets, as well as the measures taken by the European Commission and other European and international institutions to confiscate the relevant assets. Based on the analysis of doctrinal sources, the author makes proposals on legal measures which should be taken to resolve this issue extremely important for Ukraine and its partner States.

Key words: russia's aggression against Ukraine, frozen assets of the russian federation, sanctioned russian oligarchs; reserves of the central bank of the russian federation, confiscation, international compensation mechanism, transfer of confiscated russian assets to Ukraine.

Вступ. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України триває понад два роки. Вона завдала нашій країні непоправних гуманітарних, демографічних, соціально-економічних, природоресурсних, екологічних, інфраструктурних втрат. Кожен день війни спричиняє нові жертви, руйнування, деградацію. Ведення бойових дій з метою захисту суверенітету та територіальної цілісності України, звільнення тимчасово окупованих територій потребує величезної кількості зброї та боєприпасів для протидії ворожій навалі, що за масштабами і ресурсами значно перевищує можливості нашої держави і забезпечується завдяки допомозі коаліції західних держав, тягар якої значною мірою лягає на їх платників податків. Економічна ціна війни для України вимірюється, з одного боку, невідкладними сьогоденними оборонними та соціально-економічними потребами, з другого – витратами на відновлення нашої країни та компенсацію шкоди, що вже заподіяна та яка, на жаль, ще буде заподіяна у результаті цієї геноцидно спрямованої агресії.

Постановка проблеми дослідження. Наприкінці 2023 р. усе більш рельєфно проступила величезна невідповідність між зростаючою вартістю потреб України на оборону та відновлення й обсягами коштів, які можуть мобілізувати наші стратегічні партнери. Тому на рівні національних, міжнародних, європейських і зарубіжних інституцій акценти пошуку джерел грошових надходжень в Україну починають зміщуватись у бік безпосередньої участі російської федерації у фінансуванні відповідних заходів. Як свідчить

увесь попередній досвід, росія ніколи не йшла і не піде на добровільне відшкодування шкоди і збитків, які вона спричинила Україні. Залишається можливість примусової конфіскації. Чи є активи, на які вона може бути накладена? Звісно, так. Найбільш перспективними джерелами фінансування пов'язаних з війною втрат і нагальних потреб України є два види російських активів: 1) заморожені за кордоном у зв'язку з агресією рф проти України авуари підсанкційних російських олігархів, близьких до путінського режиму; 2) активи центробанку рф, заморожені в Європі, США та деяких інших країнах після російської агресії проти України. Точних цифр заморожених активів російських олігархів сьогодні немає; за деякими підрахунками, вони загалом сягають понад \$50 млрд, з них на 25 листопада 2023 р. у країнах Європейського Союзу – 18,9 млрд євро¹. Це кошти 1236 приватних і 115 юридичних осіб. Російські активи у 18 млрд фунтів стерлінгів заарештовані у Великій Британії². Західні санкції, крім того, привели до заморожування приблизно 300 млрд євро валютних резервів центрального банку росії по всьому світу³.

Чому відповідна конфіскація не відбувається автоматично, як того прагнуть в Україні? Які правові перешкоди виникають на цьому шляху? Як здійснюється пошук і знаходження юридичних механізмів конфіскації цих активів та які перспективи їх отримання Україною? Саме спроба розібратись з цими питаннями і знайти на них відповіді є метою цієї статті.

Огляд літератури. Незважаючи на серйозність проблеми та її нагальність для України, у вітчизняній літературі до цього часу бракує ґрунтовних досліджень з відповідної проблематики. Публікації в офіційних джерелах здебільшого акцентують увагу на необхідності такої конфіскації, не зосереджуючись на аналізі правових проблем, які виникають на цьому шляху. Стосовно цих питань вже висловились публічні особи України: міністр юстиції Денис Молюска та його заступниця Ірина Мудра, виконавчий директор Економічного дискусійного клубу Олег Пендзин, радник Офісу Президента з питань санкцій, секретар Міжнародної робочої групи щодо російських санкцій Владислав Власюк⁴ та деякі ін.

Водночас питанням юридичних засад вилучення на користь України арештованих активів фізичних, юридичних осіб, а також центробанку рф останнім часом приділяється зростаюча увага в зарубіжній правознавчій літературі. Серед дослідників цього питання варто виділити: Michael Emerson та Steven Blockmans⁵, Aurélie Pugnet⁶, Tom Mayne та John Heathershaw⁷, Jack Sidders⁸, Robert Smith⁹, Leanna Burnard і Mira Naseer¹⁰, Laurence H. Tribe, Raymond P. Tolentino, Kate M. Harris, Jackson Erpenbach, and Jeremy Lewin¹¹ та деяких ін.

Виклад основного матеріалу. Оскільки з правової точки зору можливість створення та застосування механізмів конфіскації приватних активів, з одного боку, та т. зв. суверенних ресурсів резервного фонду центробанку рф – з другого, підпорядковуються різним правовим режимам, принципам,

нормам міжнародного права та національним законам окремих держав, ці проблеми одразу ж були розмежовані і розглядалися як на доктринальному, так і на нормотворчому рівнях окремо. Вихідною позицією для всіх став підхід до відповідного механізму не як до репараційного, що починає діяти після завершення війни, а до такого, що може забезпечити Україні невідкладні фінансові можливості відбудови того, що зруйновано війною. Розглянемо домінуючі підходи щодо обох напрямів.

Правові механізми компенсації активів підсанкційних російських олігархів та інших фізичних і юридичних осіб, наближених до путінського режиму

Після повномасштабного вторгнення рф в Україну і запровадження пов'язаних з цим перших санкцій проти російських фізичних і юридичних осіб у США, державах Європи та деяких інших країнах майже синхронно почали обговорюватись питання можливості конфіскації арештованих російських авуарів для наступної передачі їх Україні. Важливо зазначити, що відповідна робота спершу почала вестись не на міжнародному рівні, а на рівні ЄС – у частині напрацювання принципів, і на рівні окремих держав – щодо аналізу власного законодавства на предмет можливостей його застосування до конфіскації відповідних приватних активів. Слід принагідно зазначити, що «замороження» активів означає лише заборону їх використання підсанкційною особою до прийняття рішення про розмороження або надання тимчасового права користування. Сам цей механізм не визначає наступної правової долі відповідних активів, зокрема можливості їх передачі уряду держави, яка ввела санкції, або ж потерпілій стороні. На практиці це означає, що активи можуть залишатися замороженими невизначений термін. На жаль, варто зазначити, що національне законодавство більшості держав було прогальним у частині регламентації можливих подальших процедур конфіскації підсанкційних активів, або ж мало щодо цього серйозні застереження. Головним з них виступав домінуючий у більшості держав цивільно-правовий принцип непорушності права приватної власності. Виявилось, зокрема, що у законодавстві більшості держав G7 заморожені / арештовані приватні активи могли бути конфісковані лише за вироком суду за вчинений злочин¹². У низці інших держав все ж існувала певна можливість конфіскації арештованих активів без винесення обвинувального вироку, однак ці механізми були в різних способах обмеженими. Так, Кримінальний кодекс Німеччини (розділ 7, глави 73–73e)¹³, Закон про цивільну конфіскацію США (розділ 18, глава 46)¹⁴ та деякі інші дозволяють відповідну конфіскацію, якщо є достатньо доказів, що підсанкційні активи пов'язані зі злочинною діяльністю. При цьому можливості доведення відповідних обставин для отримання доказів, а також надалі спримування конфіскованих у різних країнах активів також пов'язувались з низкою складних умов і застережень. Це поставило на порядок денний більшості задіяних держав необхідність внесення законодавчих змін, які могли б

адекватно відповісти на потреби відшкодування Україні понесених втрат за рахунок винних у спричиненні відповідної шкоди. Тому на рівні як держав, так і ЄС було взято курс на пошук адекватних «рішень на базі інноваційності»¹⁵.

При цьому в розробленні нового національного законодавства держави були обмежені базовими нормами та принципами міжнародного права прав людини¹⁶ і міжнародного гуманітарного права¹⁷, а також відповідними директивами та рішеннями ЄС і Європейського суду з прав людини в частині захисту права власності. Однак можливості для розширення правового поля конфіскації все ж знайшлися. Зокрема, у прив'язці до ситуації широко обговорювався потенціал ст. 1 «Захист власності» Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка проголошує, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Проте, як декларовано в Протоколі, *ці положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів*¹⁸.

Першою із держав G7 на виклик щодо законодавчих змін відгукнулася Канада, де вже 23 червня було ухвалено законопроект, яким було дозволено конфіскацію і наступний прями́й перерозподіл активів підсанкційних фізичних і юридичних осіб, заморожених у Канаді в результаті санкцій (всього в цій країні з початку російської агресії в Україні арештовано майно 3600 російських фізичних та юридичних осіб¹⁹). Такі зміни запроваджувались не новим спеціальним законом, а модифікацією окремих положень бюджету²⁰, а також здійсненням інших заходів, а саме: внесенням змін до Закону 1992 р. «Про спеціальні економічні заходи»²¹ і Закону «Про правосуддя» (т. зв. «Закону Магнітського»)»²². І вже в грудні 2022 р. відбулось перше випробування нового канадського механізму шляхом конфіскації 26 млн доларів, які належали компанії підсанкційного російського олігарха Романа Абрамовича, для подальшого спрямування отриманих коштів в Україну на компенсацію жертвам агресії. Широко розрекламований експеримент, однак, до цього часу не завершився. І причини – в тих самих побоюваннях щодо недостатності у запровадженому механізмі запобіжників у частині захисту прав приватної власності.

Другою державою, в законодавстві якої було здійснено спроби запровадження правових механізмів компенсації заморожених активів російських олігархів та інших приватних осіб для їх спрямування в Україну, стали *Сполучені Штати Америки*. Тут уже в квітні 2022 р. було подано законопроект про надання дозволу на вилучення активів, які перебувають під юрисдикцією США, певних іноземних осіб, а також для інших цілей (робоча назва – Закон про вилучення активів для відбудови України)²³. Цей проєкт пропону-

вався як акт широкої дії, що стосувався активів іноземних осіб, статки яких частково отримані внаслідок корупції, пов'язаної з режимом президента росії в. путіна або його політичною підтримкою, і щодо яких Президент США наклав санкції. Крім пропутінських олігархів, законопроект поширювався на 328 членів державної думи та ради федерації росії і всіх осіб, які проголосували 22 лютого 2022 р. за визнання т. зв. Донецької Народної Республіки (ДНР) та Луганської Народної Республіки (ЛНР). Законопроект було схвалено Палатою представників Конгресу, але не погоджено Сенатом, знов-таки як слабо опрацьований з точки зору меж втручання в право приватної власності.

Конгрес США повернувся до розгляду цього питання в грудні 2022 р., коли Сенатом США було прийнято Акт про конфіскацію активів для відновлення України, яким започатковано юридичний механізм конфіскації російських приватних активів, заморожених у США. Цей закон дає змогу вилучати та конфісковувати активи підсанкційних осіб у випадку, якщо ці особи вчиняють обхід санкцій або порушення накладених санкцій. Відповідно до цього Акта конфіскації у США підлягає будь-яке майно, як рухоме, так і нерухоме, яке являє собою доходи від «визначеної незаконної діяльності», або від змови на участь у такій діяльності. Першим прецедентом реалізації відповідних законодавчих можливостей у США стало задоволення судом 2 лютого 2023 р. клопотання прокуратури щодо конфіскації американських активів російського медіамагната Костянтина Малофєєва на загальну суму 5,4 млн доларів²⁴. І хоча конфіскація була застосована з використанням традиційної для США процедури т. зв. цивільної конфіскації (Civil Forfeiture, параграф 18 U.S.C. 981 (a)(1)(C)), важливою є подальша доля конфіскованих активів – для відновлення України. Відповідний прецедент, звісно, є лише «краплиною в морі», але важливим є його значення як ілюстрації однієї з можливостей конфіскації активів підсанкційних осіб рф та їх спрямування в Україну.

Ще меншу рішучість, ніж Канада і США, у частині конфіскації активів підсанкційних російських олігархів, продемонстрував Євросоюз. Слід зазначити, що першим кроком у відповідному напрямі тут стало розроблення проєкту Директиви Європарламенту і Ради ЄС від 25 травня 2022 р. щодо розшуку та конфіскації активів²⁵, метою якої була гармонізація дій держав – членів ЄС із замороженими активами і деяке розширення можливостей відповідної конфіскації. Пропонований механізм був згодом доопрацьований, наслідком чого стало розроблення проєкту ще одного документа, який доповнював попередній проєкт, а саме Директиви від 2 грудня 2022 р. щодо визначення кримінальних правопорушень і встановлення покарань за порушення обмежувальних заходів Союзу²⁶. Обидва ці документи так і залишились проєктами. Важливо також зазначити, що в них не було запропоновано державам створення нового механізму конфіскації, а лише акцентовано увагу на особливостях застосування вже існуючих інструментів, насамперед традиційних

юридично вивіренних механізмів кримінального переслідування за ухилення від санкцій або їх порушення.

І хоча в державах – членах ЄС єдиним робочим механізмом конфіскації приватних російських активів допоки залишається стягнення в межах кримінального обвинувачення за ухилення від санкцій, процес не стоїть на місці. Наприклад, влада *Естонії* 12 жовтня 2023 р. схвалила і спрямувала до парламенту поправку до Закону про міжнародні санкції, яка серед іншого передбачає використання російських заморожених активів для відшкодування збитків, завданих Україні через війну²⁷. Аналогічні процеси, хоча й повільно, відбуваються в деяких інших державах ЄС і Великої сімки.

На жаль, відповідні стягнення в Канаді, США, ЄС та інших країнах – партнерах України допоки є одиничними та здійснюються лише в межах кримінального переслідування за ухилення від санкцій (хоча і до/без винесення обвинувального вироку). Суми стягнутих таким чином збитків все ще є мізерними. Станом на липень 2023 р. вони склали близько \$1 млрд, при оцінці збитків від війни, зробленій Світовим банком, у \$ 411 млрд²⁸ (зазначимо, що ця оцінка проведена до підризу греблі Каховської ГЕС та багатьох інших руйнівних заходів)²⁹. Причому 99 % цих стягнень здійснено в Україні. Принагідно зазначимо, що СБУ з початку повномасштабного вторгнення і до серпня 2023 р. арештувала активи російських бізнесменів, які фінансують війну, майже на 190 млрд гривень³⁰. В українських ЗМІ також зазначалось про підтримку Вищим антикорупційним судом України 24 позовів Мін'юсту щодо стягнення українських активів російських пособників війни³¹.

Доводиться визнати, що законодавцям практично всіх країн – партнерів України важко відійти від домінування в свідомості засад непорушності права приватної власності над чинниками врахування особливостей, пов'язаних з неспровокованою агресією однієї країни проти іншої та брутальними порушеннями Статуту ООН і величезної кількості інших норм і принципів міжнародного права, що потребує напрацювання принципово нових механізмів та іншої розстановки пріоритетів законотворчих змін.

Правові можливості конфіскації резервів центробанку рф, арештованих за кордоном у зв'язку з російською збройною агресією проти України

Іншим важливим потенційним джерелом фінансової оборонної допомоги Україні та компенсації втрат, яких зазнала наша країна внаслідок агресії, є т. зв. суверенні золотовалютні резерви центробанку рф. За масштабами заморожених активів це джерело набагато перевищує авуари приватних суб'єктів, причому їх переважна частка знаходиться в Європі. Тому в цій частині ініціатива та конкретні дії щодо розроблення правових механізмів можливої компенсації належить насамперед Європейському Союзу, хоча на доктринальному рівні над цим питанням також активно працюють правознавці США та деяких інших країн.

На жаль, на рівні прийняття рішень остаточні шляхи конфіскації заморожених резервів центробанку рф та їх наступного спрямування Україні до цього часу не впроваджені, хоча офіційних заяв, директивних рішень про створення робочих груп, мобілізацію глобальних зусиль на пошуки таких шляхів не бракує. Зокрема, в своїй Резолюції від 16 лютого 2023 р. «Щодо одного року російського вторгнення та агресивної війни проти України» Європейський Парламент закликав Єврокомісію та співзаконодавців завершити створення правового режиму, що уможливив би конфіскацію російських активів, заморожених ЄС, та їх використання для подолання різних наслідків російської агресії проти України, включаючи відновлення країни та компенсацію жертвам російської агресії (п. 23 Резолюції)³².

Не маючи можливості в межах однієї статті докладно проаналізувати всі обговорювані напрями задіяння арештованих активів центробанку рф для їх спрямування Україні, спробуємо схематично окреслити головні «камені спотикання» на цьому шляху, а також оцінити основні пропозиції, які розглядаються в рамках Євросоюзу, країнах G7 та на інших рівнях: міжнародному, регіональних, національних.

Ключове побоювання відповідної конфіскації, якого не уникли на жодному рівні, – це правило звичаєвого міжнародного права *«Par in parem non habet imperium»* – рівний не має влади над рівним». Цю формулу відносин між державами ще називають принципом суверенного імунітету (*sovereign immunity*), згідно з яким одна суверенна держава має право не підкорятися суду іншої суверенної держави. Цей принцип набув відображення в Конвенції Ради Європи про державний імунітет³³, у національному законодавстві деяких країн, зокрема Великої Британії³⁴ та США³⁵. Нарешті 17 січня 2005 р. було укладено Конвенцію ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності³⁶. Слід зазначити, що на відповідному принципі сформовано чимало прецедентів у національних судах, а також у рішеннях Міжнародного суду ООН³⁷. Виходячи з цього, противники конфіскації резервів російського центробанку стверджують, що ці активи захищені суверенним імунітетом.

Водночас численні юридичні експерти США, G7 і ЄС справедливо вказують, що застосування правил суверенного імунітету держав до дій, пов'язаних з конфіскацією активів центробанку росії, є концептуальною помилкою, цей принцип поширюється лише на судові процедури і не зачіпає адміністративних дій. При цьому наводяться слушні аргументи незастосування відповідного принципу до аналізованих правовідносин³⁸. Водночас стверджується, що до цієї ситуації мають бути застосовані *норми щодо пропорційних контрзаходів* у відповідь на брутальні порушення самою росією численних норм міжнародного права, на що, зокрема, орієнтує ст. 51 Статуту ООН, інші усталені принципи міжнародних відносин і звичаєвого міжнародного права, такі як взаємність, справедлива компенсація та ін. Більше того, об'ємний всеосяжний аналітичний звіт групи відомих американських юристів орієнтує на можливість передбачення «зворотності» пропонованого механізму ком-

пенсачії, а саме: у випадку повернення росії до режиму дотримання норм міжнародного права та відновлення нормальних правових відносин з країнами утримання відповідних резервів, пропонується використати правила зарахування в рахунок репараційних вимог тих втрат, які рф понесе від конфіскації резервів свого центробанку. У звіті докладно аналізуються вимоги національного права США, а також міжнародного права, які не створюють жодних перешкод, а навпаки, дають змогу здійснити відповідну компенсацію з наступною передачею активів Україні.

Аналогічні дослідження здійснені також правовими експертами ЄС. Розглядаються всілякі альтернативні сценарії використання заморожених російських резервів. Пропонуються, зокрема, *переказ доходів від цих активів* (а такі становлять кілька мільярдів доларів або євро щорічно), *обкладання таких доходів податками, введення спеціального податку на компанії, які отримують вигоду від російських активів* (таку процедуру, зокрема, ввела Бельгія в односторонньому порядку, декларувавши створення «спеціального фонду на користь України», який фінансуватиметься за рахунок оподаткування прибутків, отриманих від російських активів, заморожених у країні³⁹) тощо. У цій частині важко не погодитись з висновками спеціального дослідження Центру економічної стратегії від 1 листопада 2023 р. «Конфіскація заморожених активів росії: місія можлива і запізнїла», що усі сценарії, які пропонуються партнерами України, є бажаними першими кроками, але не можуть бути кінцевою метою. З огляду на масштаби збитків їх слід розглядати лише як доповнення, а не як заміну повної конфіскації. І така конфіскація не суперечить міжнародному праву.

Доктринальне опрацювання питання західними експертами, однак, не повною мірою узгоджується з рішеннями щодо реалізації відповідних рекомендацій. У країнах утримання банківських російських резервів спостерігається брак політичної волі для здійснення кардинальних заходів. Політики все ще демонструють побоювання вийти за межі вже відомих, віками відпрацьованих і вивірених правил і процедур та очікування можливої невизначеності наслідків рішучих дій; занепокоєння щодо впливу конфіскаційних дій на фінансову стабільність системних інституцій, зокрема Euroclear, де знаходиться левова частка заморожених російських резервів, і втрати довіри до відповідних фінансових структур, що загрожуватиме перетіканням грошей між різними країнами і в підсумку «дедоларизацією» або «деевронізацією». Прислухаються також до погроз з російського боку щодо розірвання дипломатичних відносин тощо.

Вважаю, що вагання наших партнерів значною мірою походять від нескординованості, односторонності їх дій і пов'язаними з цим озиранням в бік інших суб'єктів у частині застосування відповідних механізмів першими. Найпростіше вирішення проблеми уникнення економічних і правових ризиків може бути пов'язане з напрацюванням *міжнародної угоди між Україною, ЄС та державами Великої сімки щодо уніфікованого міжнародного механізму*

му конфіскації резервних активів центробанку рф для компенсації шкоди, заподіяної збройною російською агресією проти України, де варто прописати узгоджені дії сторін щодо переходу від заморожування підсанкційних банківських активів – до їх конфіскації і надалі – до передачі їх Україні. В угоді слід врегулювати призначення можливого використання цих активів українською стороною. Крім того, варто зафіксувати «зворотність» відповідних ресурсів, тобто їх зарахованість до репараційних виплат російською федерацією після-/в разі припинення агресії і відновлення міжнародного права.

Висновки. Сьогодні в Євросоюзі та в країнах Великої сімки існує консенсус стосовно того, що рф має платити, аби компенсувати шкоду і збитки, які вона спричинила Україні неспровокованою агресивною війною. Причому зважаючи на затяжний характер війни та небажання росії її завершувати в осяжному майбутньому, платити вона повинна вже сьогодні, не очікуючи репарацій, які мають бути на неї накладені після завершення війни. Такий підхід є важливим не лише для України, а й для держав-партнерів, які протягом двох років фінансово підтримують Україну за рахунок власних платників податків, а росія знаходиться осторонь цього процесу. Позитивний настрій наших партнерів, однак, наштовхується на перепони, значною мірою пов'язані з особливостями західних демократій, яка не стикалась з подібними викликами після завершення Другої світової війни. У результаті ситуацію, що склалась, можна охарактеризувати так: «Крок уперед, два кроки назад»: добрі, інколи навіть радикальні заклики, виражені у великій кількості офіційних документів щодо намірів, створення різного роду робочих та цільових груп, залучення юридичного та економічного експертного середовища для вироблення відповідних конфіскаційно-компенсаційних механізмів, на стадії реалізації пробуксовують.

Практично всі чинники «проти» можна подолати. Для цього є більш ніж вагомі підстави. Насамперед нічим не обґрунтовану агресію вчинила держава – постійний член Ради Безпеки ООН, що, користуючись правом вето, блокує всі рішення, які її стосуються. По-друге, росія – це держава, якій Україна під гарантії безпеки добровільно передала свій ядерний потенціал, який оцінювався як третій у світі. По-третє, рф до цього часу не виконала жодного рішення ООН, інших міжнародних чи європейських інституцій, винесеного щодо неї, і немає підстав вважати, що добровільно виконуватиме такі рішення в майбутньому. Нарешті, низкою європейських, національних та інших структур, а також НАТО росія визнана державою – спонсором тероризму; державою, що використовує терористичні методи; чи навіть державою-терористкою⁴⁰. Зважаючи на це, відповідно до Статуту ООН, інших норм і принципів міжнародного права до неї можуть бути застосовані *пропорційні контрзаходи*, одним з яких є конфіскація активів підсанкційних фізичних і юридичних осіб, а також резервів центробанку рф для їх наступної передачі Україні.

Для узгодженості дій у цьому напрямі всіх заінтересованих суб'єктів слід укласти міжнародну Угоду, де з посиланням на норми міжнародного права

передбачити всі умови реалізації єдиного для всіх заінтересованих сторін скоординованого механізму конфіскації.

1. Guerre en Ukraine: près de 19 milliards d'euros d'avoirs russes gelés dans l'UE. URL: <https://www.allnews.ch/content/news/guerre-en-ukraine-pres-de-19-milliards-d-euros-d'avoirs-russes-gelés-dans-l'ue> (дата звернення: 10.01.2024). 2. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1116689/OFSI_Annual_Review_2021-22_10.11.22.pdf. 3. Ukraine: 17 milliards d'euros d'avoirs russes gelés dans l'UE. URL: <https://www.spa.gov.sa/2396495> (дата звернення: 10.01.2024). 4. Конфіскація активів росіян: чи отримає Україна мільярди. Кореспондент.net, 5 вересня 2023. URL: <https://ua.korrespondent.net/articles/4621056-konfiskatsiia-aktiviv-rosiian-chy-otrymaie-ukraina-miliardy> (дата звернення: 26.12.2023). 5. Michael Emerson and Steven Blockmans. The \$300 Billion Question. How to get Russia to pay for Ukraine's reconstruction. URL: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/the-300-billion-question/> (дата звернення: 03.01.2024). 6. Aurélie Pignet. Les dirigeants de l'UE commencent à travailler avec prudence sur la question des avoirs russes gelés. URL: <https://www.euractiv.fr/authors/aurélie-pignet/> (дата звернення: 9.01.2024). 7. Tom Mayne and John Heathershaw. Criminality Notwithstanding. The Use of Unexplained Wealth Orders in Anti-corruption Cases. ACE Power Briefs, mars 2022. URL: <https://ace.globalintegrity.org/wp-content/uploads/2022/03/CriminalityNotwithstanding.pdf>, p. 20–21. 8. Jack Sidders. Top London Properties Owned By Russian Oligarchs Are Frozen in Time. Bloomberg, 30 novembre 2022. URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2022-sanctioned-properties-in-london>. 9. Robert Smith. Not my yacht – how murky structures cloud ownership of oligarch toys, Financial Times, 5 avril 2022. URL: <https://www.ft.com/content/2a5abdec-1bd1-4a5c-99a6-5aa1fc722d1b>. 10. Leanna Burnard, Mira Naseer. Sanctionner. Confisquer. Compenser. Comment l'argent russe peut être utilisé pour compenser les victimes ukrainiennes. RED/ 2023/1, № 5. P. 23–29. URL: <https://www.cairn.info/revue-red-2023-1.htm>. 11. The legal, practical and moral case for transferring Russian sovereign assets to Ukraine. Renew Democracy Initiative. By: Laurence H. Tribe, Raymond P. Tolentino, Kate M. Harris, Jackson Erpenbach, and Jeremy Lewin. URL: https://rdi.org/wp-content/uploads/2023/09/2023.09.17-MPP-Report_USA.pdf. 12. Див., наприклад, відповідне законодавство Великої Британії: Powers of Criminal Courts (Sentencing Act) 2000. Part 2 URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/6/part/II>; Proceeds of Crime Act 2002. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/6>. 13. German Criminal Code (Strafgesetzbuch – StGB). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html. 14. 18 U.S. Code. Chapter 46 Forfeiture, § 981. Civil forfeiture. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I/chapter-46>. 15. Utilisation des avoirs russes gelés pour soutenir la reconstruction en Ukraine: les efforts s'intensifient. URL: <https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/fr/actualites/utilisation-des-avoirs-russes-geles-pour-soutenir-la-reconstruction-en-ukraine-les-efforts-s-intensifient/>. 16. Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law, Art. VII. Victims' right to remedies. UN General Assembly resolution 60/147. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-and-guidelines-right-remedy-and-reparation> (дата звернення: 16.01.2024); Загальна декларація прав людини (зокрема, стаття 8 та інші). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (зокрема, стаття 2). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text;

Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text; Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (зокрема, стаття 24). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text. 17. Див.: Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (стаття 14). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text; Римський статут Міжнародного кримінального суду (частина 7). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text; IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text; Норми Звичайного міжнародного гуманітарного права (зокрема, Норма 150 ЗМПГ Міжнародного комітету Червоного Хреста). URL: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/ukr-irrc_857_henckaerts.pdf (дата звернення: 15.01.2024) та ін. 18. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text. 19. <https://www.dw.com/ru/kanada-nacala-process-konfiskacii-aktivov-abramovica/a-64158783>. 20. An Act to implement certain provisions of the budget tabled in Parliament on April 7, 2022 and other measures. URL: <https://www.parl.ca/legisinfo/en/bill/44-1/c-19>. 21. Special Economic Measures Act (SC 1992, c. 17). URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/s-14.5/index.html>. 22. Loi sur la justice pour les victimes de dirigeants étrangers corrompus (loi de Sergueï Magnitski). URL: <https://laws.justice.gc.ca/fra/lois/J-2.3/Textecomplet.html>. 23. H.R.6930 – Assets Seizure for Ukraine Reconstruction Act. URL: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/6930/text>. 24. How Konstantin Malofeyev, Russia's 'Orthodox Oligarch,' Finances His Support Of Moscow's War In Ukraine. URL: <https://www.rferl.org/a/malofeyev-russia-oligarch-finances-war-ukraine/32474096.html>. 25. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on asset recovery and confiscation. Text. Brussels, 25.5.2022. COM (2022) 245 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0245>. 26. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the definition of criminal offences and penalties for the violation of Union restrictive measures. COM/2022/684 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0684>. 27. Зазначимо, що в Естонії на момент розробки проекту на підставі міжнародних санкцій було заморожено активи РФ на суму приблизно у 38 мільйонів євро / Дмитро Михайлов. Уряд Естонії схвалив використання заморожених активів РФ для відшкодування збитків Україні. URL: <https://suspilne.media/592957-urad-estonii-shvaliv-vikoristanna-zamorozenih-aktiviv-rf-dla-vidskoduvanna-zbitkiv-ukraini/>. 28. Ukraine: Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022-February 2023. The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf>. 29. Малишева Н. Р. Екоцид внаслідок підризу греблі Каховської ГЕС як виклик та шанс для міжнародного судочинства. Вісник Національної академії правових наук. 2023. № 3. С. 256–279. 30. US to transfer assets confiscated from Russian oligarchs to Ukraine. URL: <https://rubryka.com/2023/09/07/ssh-vpershe-peredat-ukrayini-aktivy-konfiskovani-v-oligarhiv-rf/>. 31. Тетяна Хутор. Прецедент Абрамовича: як спрямувати гроші російських олігархів на відбудову України. Економічна правда. 12 липня 2023 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/12/702143/>. 32. European Parliament resolution of 16 February 2023 on one year of Russia's invasion and war of aggression against Ukraine (2023/2558(RSP)). Thursday, 16 February 2023. Strasbourg. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0056_EN.html. 33. European

Convention on State Immunity. Basle, 16.V.1972. Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/16800730b1>. **34.** UK State Immunity Act 1978. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1978/33#:~:text=An%20Act%20to%20make%20new,respect%20to%20the%20immunities%20and>. **35.** 28 USC Ch. 97: Jurisdictional Immunities of Foreign States. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title28/part4/chapter97&edition=prelim>. **36.** United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property. URL: https://treaties.un.org/doc/source/recenttexts/english_3_13.pdf. **37.** Див., наприклад, Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy: Greece intervening). The International Court of Justice. 3 February 2012. URL: <https://www.icj-cij.org/case/143>. **38.** Confiscation of Russian Sovereign Assets: Mission possible and overdue. Centre for Economic Strategy. URL: https://ukrainianvictory.org/wp-content/uploads/ICUV_Confiscation_2-Economic.pdf. **39.** Comment la Belgique espère faire profiter l'Ukraine des avoirs russes gelés. URL: <https://www.letemps.ch/monde/europe/comment-la-belgique-espere-faire-profiler-l-ukraine-des-avoirs-russes-geles#:~:text=Pour%202023%2C%20quelque%20625%20millions,%2C7%20milliard%20d%27euros>. **40.** Малишева Н. Р. Відшкодування шкоди за екологічні злочини РФ в Україні: шукати прецеденти чи створювати їх? *Еколого-правова безпека суверенної держави в умовах воєнного стану*: матеріали наук.-практ. онлайн-конференції (Харків, 8 груд. 2022 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана; МОН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, каф. екол. права, каф. права Європейського Союзу, Рада молодих вчених. Харків: Право, 2022. 390 с. С. 120–125.

References

1. Guerre en Ukraine: près de 19 milliards d'euros d'avoirs russes gelés dans l'UE. URL: <https://www.allnews.ch/content/news/guerre-en-ukraine-pres-de-19-milliards-deuros-davoirs-russes-gelés-dans-lue> (data zvernennia: 10.01. 2024). **2.** https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1116689/OFSI_Annual_Review_2021-22_10.11.22.pdf. **3.** Ukraine: 17 milliards d'euros d'avoirs russes gelés dans l'UE. URL: <https://www.spa.gov.sa/2396495> (data zvernennia: 10.01.2024). **4.** Konfiskatsiia aktiviv rosiian: chy otrymaie Ukraina miliardy. Korespondent.net, 5 veresnia 2023 URL: <https://ua.korrespondent.net/articles/4621056-konfiskatsiia-aktiviv-rosiian-chy-otrymaie-ukraina-miliardy> (data zvernennia: 26.12.2023). **5.** Michael Emerson and Steven Blockmans. The \$300 Billion Question. How to get Russia to pay for Ukraines reconstruction. URL: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/the-300-billion-question/> (data zvernennia: 03.01.2024). **6.** Aurélie Pugnet. Les dirigeants de l'UE comencent à travailler avec prudence sur la question des avoirs russes gelés. URL: <https://www.euractiv.fr/authors/aurelie-pugnet/> (data zvernennia: 9.01. 2024). **7.** Tom Mayne and John Heathershaw. Criminality Notwithstanding. The Use of Unexplained Wealth Orders in Anti-corruption Cases. ACE Power Briefs, mars 2022. URL: <https://ace.globalintegrity.org/wp-content/uploads/2022/03/CriminalityNotwithstanding.pdf>, p. 20–21. **8.** Jack Sidders. Top London Properties Owned By Russian Oligarchs Are Frozen in Time. Bloomberg, 30 novembre 2022. URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2022-sanctioned-properties-in-london/>. **9.** Robert Smith. Not my yacht – how murky structures cloud ownership of oligarch toys, Financial Times, 5 avril 2022. URL: <https://www.ft.com/content/2a5abdec-1bd1-4a5c-99a6-5aa1fc722d1b>. **10.** Leanna Burnard, Mira Naseer. Sanctionner. Confisquer. Compenser. Comment l'argent russe peut être utilisé pour compenser les victimes ukrainiennes. RED/ 2023/1, № 5. P. 23–29. URL: <https://www.cairn.info/revue-red-2023-1.htm>. **11.** The legal, practical and moral case for transferring Russian sovereign assets to Ukraine. Renew

Democracy Initiative. By: Laurence H. Tribe, Raymond P. Tolentino, Kate M. Harris, Jackson Erpenbach, and Jeremy Lewin. URL: https://rdi.org/wp-content/uploads/2023/09/2023.09.17-MPP-Report_USA.pdf. **12.** Dyv., napríklad, *vidpovidne zakonodavstvo Velykoi Brytanii: Powers of Criminal Courts (Sentencing Act) 2000*. Part 2 URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/6/part/II>; *Proceeds of Crime Act 2002*. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/6>. **13.** German Criminal Code (Strafgesetzbuch – StGB). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html. **14.** 18 U.S. Code. Chapter 46 Forfeiture, § 981. Civil forfeiture. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I/chapter-46>. **15.** Utilisation des avoirs russes gelés pour soutenir la reconstruction en Ukraine: les efforts s'intensifient. URL: <https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/fr/actualites/utilisation-des-avoirs-russes-geles-pour-soutenir-la-reconstruction-en-ukraine-les-efforts-s-intensifient/>. **16.** Dyv.: Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law, Art. VII. Victims right to remedies. UN General Assembly resolution 60/147. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-and-guidelines-right-remedy-and-reparation> (data zvernennia: 16.01.2024); *Zahalna deklaratsiia prav liudyny (zokrema, stattia 8 ta inshi)* [ukr.]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text; *Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava (zokrema, stattia 2)* [ukr.]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text; *Mizhnarodna konventsiiu pro likvidatsiiu vsikh form rasovoi dyskryminatsii*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text [ukr.]; *Mizhnarodna konventsiiu pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknien (zokrema, stattia 24)* [ukr.]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text. **17.** Dyv.: *Konventsiiu proty katuvan ta inshykh zhorstokykh, neliduskykh abo takykh, shcho prynyzhuie hidnist, vydiv povodzhennia i pokarannia* (stattia 14) [ukr.]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text; *Rymskyi statut Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu (chastyna 7)* [ukr.]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text; *IV Konventsiiu pro zakony i zvychai viiny na sukhodoli ta dodatok do nei: Polozhennia pro zakony i zvychai viiny na sukhodoli* [ukr.]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text; *Normy Zvychaievoho mizhnarodnoho humanitarnoho prava (zokrema, Norma 150 ZMHP Mizhnarodnoho komitetu Chervonoho Khresta)* [ukr.]. URL: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/ukr-irrc_857_henckaerts.pdf (data zvernennia: 15.01.2024) ta inshi. **18.** Protokol do Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [ukr.]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text. **19.** <https://www.dw.com/ru/kanada-nacala-process-konfiskacii-aktivov-abramovica/a-64158783>. **20.** An Act to implement certain provisions of the budget tabled in Parliament on April 7, 2022 and other measures. URL: <https://www.parl.ca/legisinfo/en/bill/44-1/c-19>. **21.** Special Economic Measures Act (SC 1992, c. 17). URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/s-14.5/index.html>. **22.** Loi sur la justice pour les victimes de dirigeants étrangers corrompus (loi de Sergueï Magnitski). URL: <https://laws.justice.gc.ca/fra/lois/J-2.3/Textecomplet.html>. **23.** H.R.6930 – Assets Seizure for Ukraine Reconstruction Act. URL: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/6930/text>. **24.** How Konstantin Malofeyev, Russias Orthodox Oligarch, Finances His Support Of Moscows War In Ukraine. URL: <https://www.rferl.org/a/malofeyev-russia-oligarch-finances-war-ukraine/32474096.html>. **25.** Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on asset recovery and confiscation. Text. Brussels, 25.5.2022. COM (2022) 245 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TEXT/?uri=CELEX:52022PC0245>. **26.** Proposal for a Directive of the European Parliament

and of the Council on the definition of criminal offences and penalties for the violation of Union restrictive measures. COM/2022/684 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0684>. 27. Zaznachymo, shcho v Estonii na moment rozrobky proiektu na pidstavi mizhnarodnykh sanktsii bulo zamorozheno aktyvy RF na sumu pryblizno u 38 milioniv yevro / Dmytro Mykhailov. Uriad Estonii skhvalyv vykorystannia zamorozhenykh aktyviv RF dlia vidshkoduvannia zbytkiv Ukraini [ukr.]. URL: <https://suspilne.media/592957-urad-estonii-shvaliv-vikorisnanna-zamorozenih-aktiviv-rf-dlia-vidskoduvanna-zbitkiv-ukraini/>. 28. Ukraine: Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022-February 2023. The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf>. 29. Malysheva N. R. Ekotsyd vnaslidok pidryvu hrebli Kakhovskoi HES yak vyklyk ta shans dlia mizhnarodnoho sudochynstva. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk*. 2023. № 3. S. 256–279 [ukr.]. 30. US to transfer assets confiscated from Russian oligarchs to Ukraine. URL: <https://rubryka.com/2023/09/07/ssha-vpershe-peredadut-ukrayini-aktyvy-konfiskovani-v-oligarhiv-rf/>. 31. Tetiana Khutor. Pretsedent Abramovycha: yak spriamuvaty hroshi rosiiskykh oliharkhiv na vidbudovu Ukrainy. *Ekonomichna pravda*. 12 lypnia 2023 r. [ukr.]. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/12/702143/>. 32. European Parliament resolution of 16 February 2023 on one year of Russias invasion and war of aggression against Ukraine (2023/2558(RSP)). Thursday, 16 February 2023. Strasbourg. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0056_EN.html. 33. European Convention on State Immunity. Basle, 16.V.1972. Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/16800730b1>. 34. UK State Immunity Act 1978. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1978/33#:~:text=An%20Act%20to%20make%20new,respect%20to%20the%20immunities%20and>. 35. 28 USC Ch. 97: Jurisdictional Immunities of Foreign States. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title28/part4/chapter97&edition=prelim>. 36. United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property. URL: https://treaties.un.org/doc/source/recenttexts/english_3_13.pdf. 37. Dyv., napryklad, Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy: Greece intervening). The International Court of Justice. 3 February 2012. URL: <https://www.icj-cij.org/case/143>. 38. Confiscation of Russian Sovereign Assets: Mission possible and overdue. Centre for Economic Strategy. URL: https://ukrainianvictory.org/wp-content/uploads/ICUV_Confiscation_2-Economic.pdf. 39. Comment la Belgique espère faire profiter l'Ukraine des avoirs russes gelés. URL: <https://www.letemps.ch/monde/europe/comment-la-belgique-espere-faire-profiger-l-ukraine-des-avoirs-russes-geles#:~:text=Pour%202023%2C%20quelque%20625%20millions,%2C7%20milliard%20d%27euros>. 40. Malysheva N. R. Vidshkoduvannia shkody za ekolohichni zlochyny RF v Ukraini: shukaty pretsedenty chy stvoriuvaty yikh? *Ekoloho-pravova bezpeka suverennoi derzhavy v umovakh voiennoho stanu: materialy nauk-prakt. Onlain-konferentsii* (Kharkiv, 8 hrud. 2022 r.) / za zah. red. A. P. Hetmana; MON Ukrainy, Nats. yuryd. Un-t im. Yaroslava Mudroho, Kaf. ekol. prava, Kaf. prava Yevropeiskoho Soiuzu, Rada molodykh vchenykh. – Kharkiv: Pravo, 2022. 390 s. S. 120–125 [ukr.].

Malysheva Nataliia. International compensation mechanism for transferring frozen russian assets to Ukraine: possibilities of creation, legal problems and ways to overcome them

Currently, there is a consensus in the European Union and the G7 countries that russia must pay to compensate the damage and losses it caused to Ukraine through its

unprovoked aggressive war. The most promising way to do so is to confiscate the assets of sanctioned russian individuals and legal entities, as well as the frozen reserves of the russian central bank. But such confiscation is not automatic. Certain obstacles, mostly of a legal nature, have to be overcome on this path. The article analyzes the possibilities of creating and implementing a compensation mechanism for the confiscation of relevant assets and their further transfer to Ukraine from the standpoint of current international law and national legal systems of appropriate States. The author examines the legislative steps in this direction taken by particular States that have relevant seized assets, as well as the measures taken by the European Union and other European and international institutions to confiscate relevant assets. Based on the analysis of doctrinal and regulatory sources, and recognizing the extraordinary nature of the situation under consideration, the author makes proposals for taking «proportionate countermeasures» against russia provided for by international law, including confiscation of russian assets. It is pointed out that additional arguments for the application of appropriate measures may serve as the fact that the unjustified aggression was committed by a State – a permanent member of the UN Security Council; this State, using the right of veto, blocks all decisions related to it; the State – a «security guarantor» of Ukraine after the transfer of Ukraine's nuclear potential to russia; the State, recognized by a number of international organizations and national governments as a sponsor of terrorism, etc. It is important that the legal mechanism being created should be unified for all stakeholders to prevent the flow of russian reserves between different financial institutions. For this purpose, it is proposed to make an Agreement between Ukraine, the EU and the G7 countries, which, with reference to international law, should provide all the conditions for the implementation of a unified coordinated confiscation mechanism for all interested parties.

Key words: *russia's aggression against Ukraine; frozen assets of the russian federation; sanctioned russian oligarchs; reserves of the central bank of the russian federation; confiscation; international compensation mechanism; transfer of confiscated russian assets to Ukraine.*